

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

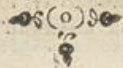
Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

caput sextum. Quomodo Lutherus in magna rerum omnium perturbatione
à se excitata uxorem duxerit: & quam foede de omni re carnali
excucullatus ille Monachus senserit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

faceret auctiorem, & tantam animarum, quam dederat stragem suo supplicio lueret. Quocirca navi conscensa, Antverpiam traiecit: inde Argentinam profectus, non leves turbas statim inter Prædicantes collegas conficit, quod de Sacramento altaris aliter doceret, quam antequam in Angliam abijisset. Perebant Prædicantes Theologi à Senatu ut cum nova sua doctrina facerent iuberetur; Philosophi, ut retinerentur. Præterea urgebatur, ut Concordiæ VVitebergæ paulo ante factæ subscriberet. Quod quum facere recusasset, tandem relicta Argentina, Tigurum migrare fuit coactus, accepro de Conradi Pellicani obitu nuncio, quem Beza dicit, è fœtida Basileensium Franciscanorum cloaca fuisse extractum. (a) Quanquam autem ætate iam gravis esset, quum tamen nec tum quidem carnem domate posset, Genavam profectus, ut monialem quandam Catharinam Merandam nomine, ob eandem causam è Conventu profugam, matrimonio sibi copularer. Neque enim alijs quam Monasteriorum exuvijs ornare se voluit Martyr noster Tiguri vero in statione sua mansit, quoad in Franciam, ad Colloquium Possiacense euocatus fuit: in quo summo stupore defixum astant, quum Bezam audiret de SS. altaris Sacramento, inaudito, Brentiano scilicet seu Ubiquitariano modo perorantem. Hinc arrepta occasione, Tigurum reversus, Dialogum illum de duabus Naturis in Christo composuit: qui mox valde acerbo responso à Brentio fuit exceptus. Dum vero Martyr Brentij à quo parum humaniter tractatus fuerat, audacia provocatus, defensionem meditatur, ecce tot cum novella, credo, uxore congressibus exhaustus, in morbum incidit, eoque vitam finit Tiguri Anno M D L X I I. Novembris XII. Bullingerum relinquens superstitem, qui ex illo tempore usque ad Annum M D L X X V perniciosa suam doctrinam ijs in locis disseminavit. Habes, Lector, qui & quales Martyr & Ochinus fuerint, quibus historici & hæreseos præanymphi tantum passim tribuant. Quia vero mihi de Helvetijs eorumque novis Apollolis aliquid dicenti Lutheri historia interrompanda fuit, iam ad eum revertar, eadem ex Religiosarum numero, & quidem eiusdem quo duæ Martyris illæ Catharinæ, nominis sponsam daturus.

QUOMODO LUTHERUS IN
Magna rerum omnium perturbatione à se excitata, uxorem duxerit: & quam fœde de omni carnali excucullatus ille Monachus senserit.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

- I. In medijs Germania turbis & miserijs Lutherus nuptias celebrat.
- II. Epistola regis Angliæ ad Lutherum.
- III. Lutherus Monachos & monachas ut ipsius imitentur exemplum, ur vitat.
- IV. Lutheri proles.
- V. Lutherus seiuujs osor.
- VI. Ridicula Lutheri comparatio

I. **D**UM sic fatali quadam rabie an. 1525. ex unâ parte Germani, ex altera Helvetij mutuis, & quidem gratuitis cædibus in se grassantur, dum ferro atque igne pagiatque oppida evastantur, dū campi caesorum cadaveribus turgidi, teterrimum odorem exhalant, dum denique omnia in luctu & squalore iacent; solus Lutherus animo suo indulgebat, velut alter Nero è thalamo, quem tum sibi maxime apparabat, patriæ incendium ac ruinam prospectans, citharamque pullans (a) Postquam enim Catharinam de Born, quam unâ cum octo alijs nobili familia natis puellis è Monasterio Nimicensi rapit curaverat, diu multum sollicitasset, ac tandem effecisset, ut quemadmodum ipse cucullum amantem ad sepe suspenderat, sic ipsa sacrum velum ventis ad ultima terrarum aspottandum dederit; non contentus tanto scelere, etiam venerabili hoc exemplo doctrinam suam obsignare voluit, ut Monachus cum Moniali publice copulari cerneretur. Celebrantur nuptiæ, accinnuntur epithalamia, ignem, quo ita utebatur ut ad insaniam pæne se redactū ipse in Colloquijs suis Mensalibus (b) fateatur, mox extincturus. Quia vero Lutherum discipuli Davidi comparaverunt, non in scite quispiam hanc similitudinem sequenti disticho expressit.

Quam Luther est similis Davidi: hic carmina lusit
In cithara, Nonna lusit at ille sua.

Gg

Toti

a Vid. Eras. in Epist. b Fol. 522.

Toti mundo tam novæ atque inusitatæ antea copulæ spectaculum ruborem incutiebat. Ipse etiam Carolstadius è Monasterio uxorem ducere ausus non fuerat. At Lutherus hoc suo factò gloriari, & impudenter iactare non verebatur, virginem hanc è medijs Sathanæ faucibus à se ereptam. Sic ergo hoc Hominiū pari per tam sanctam, scilicet, copulam inter se composito, Lutherus intra sacrilegos Monialis suæ complexus, voluptati indulgebat, dū miseri Germani furore ac rabie perciti, muris vulneribus concidunt, & oppida ac pagi civibus exhauriuntur. Qui genechliacum Lutheri thema prodiderunt (quod cap. IV. libri I. prolixè descipimus) notarunt, Venerem & Jovem in domo tertia sibi occurrentes, iuxta Astrologiæ regulas illud significare, futurum ut is Religiosam monialem uxorem ducat. Sic enim Julius Firmicus libro III. scribit, illum qui Venerem cum Jove coniunctam aut bono aliquo aspectu oppositam habeat, è Templo feminam, quæ vel sacerdos sit, vel sacerdotis filia, ducturum. De quo etiam latiorè campum dicendi mihi aperiri video: quia tamen tota hæc disputatio à Catholica Fide aliena quodammodo est, ad alia transeo.

Celebre hoc matrimonium, quod mille postea tam corpore quam animo apostatas nobis peperit. Fridericò demum Saxoniz Duce defuncto confectum fuit: quo vivo Lutherus, quamvis libidinis flamma, ut ipse de se scribit, medullas ei excedebat, nec leviter Carolstadij exemplum eum incitabat, nihil tale moliri, vel certe operi iam ante forsitan à se designato, extremam manum imponere numquam ausus fuisset. Quanquam enim in ceteris Principem haberet nimis dicto audientem, quoties tamen de matrimonio suo sermonem iniiceret, consilium hoc nequaquam Principi probari facile animadvertēbat, uti nec illud, quod monialium illius raptoris, itemque Florentiz cuiusdam Virginis, quæ ad Lutherum tamquam castitatis partonum confugerat, quamquam obvijs illis ulnis exceperat è Conventu Islebiensi profugæ publicis scriptis defensionem suscepisset. Quid multis? Toti Christiano orbi mirum hoc atque inusitatum facinus visum fuit (quod nec ipse Sleidanus dissimulat) & monstruosi cuiusdam eventus præsagium. Lutherus sane non furere modo, verū etiam data opera contumeliam Jesu Christo facere voluisse videbatur, dum sacram sibi virginem despondit: quod qui facit, Jesu Christi thorum (ut S. Basilius de persona simili huic Moniali loquitur) commaculat. Ad eiusmodi quidem incestuo-

sas flamas extinguēdas, alius SS. Patrū, inferni glaciè præparatā esse scribit. Cyprian⁹ vero digna eiusmodi scelere tormenta excogitari posse negat.

II. Sed videamus etiam, quomodo de his nuptijs rex Angliæ in quadam epistola loquatur: quam ita uti Latina lingua edita est hoc loco inferuimus. Ego (inquit Rex c) non paulo magis admiror, quod te non puaet serio levare palpebras, v. l. in Deum vel in hominem quemquam probum oculos intendere, qui te passissis instigante diabolo, in eam ingenij levitatem cadere, ut ob carnis ineptas & obscenas libidines, quum frater Augustinianus esses, monacham Deo dicatam (scelerato compressu violaris. Quid, quo non compressisti solum (quale flagitium si designasses olim apud Romanos Ethnicos, & illa terram viva subisset, & tu ad morē usq; verberibus esses multatus) verum etiam (quod nimio est execrabilis) publice pro uxore incestuosis nuptijs traduxisti, atque palam summo cum totius Mundi stupore, summo per orbem totum opprobrio vestro, summo cum sacrosancti conjugij contemptu, summa cum sanctissimorum votorū contumelia per nefas abuteris in quotidianum prostibulum. Deniq; quod omnium maxime detestandum, te quū deberent tam execrandi facinoris pudor & dolor obruere, poenitentia loco præ se fers miser impudentē gloriā, tā longe fugies implorationē veniæ, ut etiā in scelervis tui exemplū passim pseudo religiosos alios litteris ac libris provoces.

III. Hoc tum iudicium de Lutheri nuptijs Angliæ rex tulit, is qui Defensor F. dei appellari meruit, quem tamē titulū diu conservare non potuit, dum Pontificiā potestatem involat, & Angelicæ Ecclesiæ Caput vult dici, ut libri IV. cōtextus ostēdet. Nihilomin⁹ tamē Lutherū semper oderat, nec Episcopis matrimonij permittere volebat, ægre id admodū ferente Cranmero Cantuariensi Archiepiscopo, qui concubinā clā apud se habebat, ac discedens, cista artificiosè facta inclusam efferri secū curabat, metu regis.

Consummata Lutheri & Catharinz copula, undique statim Cupidinis classicum insonuit. Tunc scilicet monasteriorum muris sunt admoræ, tunc eorundem fundamenta fuere subruta. Complures monachi iuvenes saltu monasteriorum septa transilientes, summo fervore feminas persequebantur, præfertim eas, quæ eodem Lutheri classico excitæ, abiecto velo, in eadem castra transfugerāt, solis vetulis quāsi pro habitationis precio relictis. Hoc enim consilium bonus noster Lutherus in libro suo de Votis monasticis ipse dat, ut nimirum quæ sexagesimum ætatis annū attigerint moniales

c Epistola Regis Angliæ ad Lutherum.

Ies in monasterijs maneat, vt & monachi iam LXXX. ætatis annum egressi. His ille limitibus vtriusque sexus concupiscentiam circumferibit. Erasmus noui huius Euangelij præcones irridens, ait, (d) eos ex infusione scilicet S. Sancti, duas tantum res expetere, argentum & feminas. Cetera enim ipsum Euangelium abunde suppeditare. Et licet in varias sectas diltrahantur, omnes tamen Bacchum & Venerem ex æquo colere, & ieiunijs ac castitati bellum, indixisse: Idem dicit, vidisse se monachum apostatam, qui tres feminas habuerit. Itemque Sacerdotem apostatam, qui matrimonium cum alterius vxore contraxerit. Plura idem atreijsmodi Monachorum & Monialium passim exstare exempla, quæ quam facile nubunt, tam facile repudientur. Videre sane est, quam cupide totum hoc excucullarum hominum genus ad matrimonium conuolet. rati nimirum incestus suos sub huius Sacramenti (Sacramentum enim esse et si non omnes complures tamen ex ipsis credunt) velolatereposse, non secusatque Elisa illa apud Virgilium, quæ amores suos illicitos cum Aenea simili consilio ingenioq; *Coniugium vocat. Hoc prætextit nomine culpam,* (e) Sicut enim qui Officium aliquod maius in Ecclesia desiderant, consequi alter id non possunt, quam si per continentiam & perditionem, sicuti continentia est via & porta arcta ad Ecclesia & Fidem Christi. Operditos homines! qui virginea illa pudicitia ac honestate proculcata, tamquam sues in immundo libidinum cœno volutantur; vitamque tam puram, tam gloriosam atque adeo penè Angelicam infamibus ac turpissimis volupratibus postponunt; & nutriti in croceis amplexati sunt stercora. Ex omnibus ijs vix vllus monasticæ vitæ defensor reperitur, qui non vel ante vel statim postea feminarum fuerit implicitus amoribus. patris & magistri sui Lutheri exemplum in hoc imitatus, apud quem castitas eodem loco fuit, quo Nympharum pudicitia inter impudicos Satyros & Silenos. Sed quæ multorum etiam animos acerbissima non multo post pœnitudo subijt, grauiusque afflixit! pari cum Lutheri paroxisimis, angoribus ac pressura, quam illi illatam per diabolum Ionas & Pomeranus affirmant, qui oculati testes angoris eius fue-

runt. Incessit semel eum tetror ille A. 1527. sabbato post Visitat. B. Virg. Festum mane, adeo vt ipse ad extrema se venire arbitratus, Pomerano confessionem fecerit peccatorum & absolutionem rogauerit & c. quæ in eius Tomis (f) reperiuntur descripta. Quemadmodum enim gulones delicato alicui cibo au diissime inhiant, saturi vero eundem fastidiunt; sic vbi ardor ille iuuentutis à pueritia fere monasteriorum claustris cohibitus, deferbuit, illi vero iudissolubili matrimonij nodo illigatos se, atque in eo plures spinas quam rosas reperire se vident, Deum immortalem, quæ tum non suspiria, quæ prioris vitæ desideria ac præsentis detestaciones non audiuntur! vt pote à quibus non sanctum modo illud vinculum votorum, verum etiam ipsæmet, de coniugio & affinitate ab Ecclesia latæ leges perinde vt iudæorum renouatæ leges, insuper habeantur ac sine vlla verecundia violentur. Vt enim olim iudæi ob adulterium facta diuortia & noua ab innocenti parte contracta coniugia tamquam licita approbarunt; sic Lutherani quoque eadem permittunt, contra expressam S. Scripturæ auctoritatem, quæ vale, *vt quod Deus coniunxit, homo non separet.* quarum rerum conscientia non potest non grauissime hominem affligere. Quæ vero hac de re Lutheranorum sit sententia, vide apud Melancthonem in Locis communibus, & passim in libris Lutheri.

IV. Porro ex monstroso Monachi & Monialis matrimonio tres fetus masculi sunt procreati quorum natu maior Ioannes nomine, Medicinam professus est atque exercuit, anno M D X C I V. etiam nū superstes. Intellexi ego ex viris honestis & fide dignis, qui aiebant vidisse se Hamburgi hominem hunc tantis honoribus à tota fere ciuitate exceptum quanti vix Principi haberi solent; ac quia tum forte nuptiæ locupletioris alicuius celebrabantur, ei primum locum, vt scilicet sponsæ assideret, fuisse datum. In tanto honore populi isti nomen, memoriam ac posteritatem seu sobolem Prophetæ sui habent. Secundum nos vidimus, patri cognominæ, inter equitum turmas quæ primo nostro domestico bello Franciam depopulatam è Germania venerant, militantem, ad quem tamquam Germanici Prophetæ filium, multi curiositate

Gg 2

d Ad frat. inf. Germ. e Virgil Aen. 3. f Tom. 3. len. f. 401. Matthiæ conc de Luth. fol. 50. & 69. & Tô. 2. Luth. epist. pag. 325. & Tom 9. Witteb. p. 238. 239. Selnecc. ad A. 1520 fol. 32. & c. Vlenberg. Vit. Luth. cap. 19. num. 1. compendio extraxit.

tate quadam concurrebant, nulla fere alia re, quam
strenua perpotatione ac luxu insignem. Quod illi
paternum sanè fuit (g). Quam enim dissolutus ac
mundanus homo pater fuerit, non vita tantum,
verum etiam scripta ipsius testantur. Qui ipsum
Lutherum viderunt, aiunt, ad ipsum iter facien-
tem, etiam tum quum ad Imperatorem Wormati-
am proficisceretur, magnos hominum concursus
fieri solitos, in monachali habitu, quo tunc uteba-
tur, non solum genio laegeter indulgentem, verum
etiam tamquam nouum quendam Orphea fidibus
suauiter caentem admirantium. Narravit mihi
vir honestus, in aula Saxonica tum versatus, Lu-
therum die quodam Sibyllam Ducis coniugem sa-
lutiandi causa in gynæceum ingressum, quum præ
ceteris eleganti forma virginem conspexisset, le-
uiter permulso eius mento, velut alludentem, ad
Ducissam conuersum dixisse: O pulchrum diabo-
lum! Equidem si tales in inferno essent diaboli,
eò venite non reculem. Hisque verbis Ducissam
vehementer fuisse offensam, Ducem vero Prophe-
tæ sui amore fascinatam, dixisse, Lutheri corpus
carne & ossibus constare, veterorum hominum:
sed animam eius plane, diuinam esse ac caelestem.
Tertius Lutheri filius fuit Paullus nomine, de quo
nihil fere nobis constat.

V. Porro Lutherum quum ieiunij tum castitatis
iuratum ac capitalem fuisse hostem, scripta ipsius
demonstrant. Atque hinc est quod idem nihil ma-
gise odisse dicatur quam S. Hieronymum, eo quod nihil fere
ille quam abstinentiam & castitatem inculcet. O D.
Hieronyme. Huc quidem si dicto finis audien-
tes, te vnà cum aspero tuo habitu, cum deserto, cū
Bethlehem tua, tamquam insanum, ad Anticyras
relegemus. Scribit quidam Lutheri discipulus, (h)
Ex omnibus SS. Patribus Hieronymum maxime Luthe-
ro magistro suo non odio tantum, verum etiam ludibrio
fuisse habitum, ut in eius libris nihil fere aliud nisi
de seruandis ieiunijs, de castitate custodienda, de carne
maceranda legere sit. Quid, quod idem diuinum
hunc vitum, cuius sanctitatem & eruditionem,
tam præterita quam futura secula admirata sunt
& admirabuntur, diaboli viridem ipsius ætatem
tentantis assultus, & remedia contra eisdem à se
adhibita narrantem scurriliter irridet? Sic vero
sanctus ille vir loquitur, sic carnem suam domat.
Vah pessime asne! (corpus intelligit multo verberibus
pana excoriatum) Ego te ut meritis es, accipiam sicque
trahebam ne lasciuas: Sic fame siti, laboribus te excar-
nificabo, ut surpium amorum facile obliuiscaris. Sed

quid opus è discipulorum libris petere testimonia,
quum ipsius magistri auctoritas ad hoc proban-
dum nobis sufficiat? Audi quæso, quomodo ille
paucis verbis sanctos illos viros omnes, qui per vi-
tæ austeritatem & carnis mortificationem animas
suas ad caelestra eleuare, & endo cælo, vt Ennius
loquitur, locare studuerunt, irrideat. (i) *Omni ho-
rum sanctitas inquit excucullatus hic in eo posita
est, quod multum ieunarunt, multum orarunt, duriter
cubauerunt, multa denique sacco & lacerna induti, passi
sunt: quam sanctitatem etiam canes aut sues quotidie
exercere possunt.* O verba talis libertatis patrono &
patinatio Mönacho digna! De Epiphano item
adeoque tota Ecclesia quæ olim Arianorum hæ-
reticorum in sanctâ hebdomadâ Catholicis car-
nem macerantibus, genio tum potissimum indul-
gentium peruersitatem atque ingluuiem grauissi-
mis verbis perstrinxit, non melius loquuntur Cen-
turiatores Magdeburgenses (k). Quin aiunt, *magis
hæreticum esse ac S. scriptura contrarium superstitiones
illas obseruare, quam Christiana libertate uti.* Audiui-
mus eundem illum prophetam, de Niceno Conci-
liò, in quo lex cœlibatus renouata fuit, loquen-
tem. *Quasi vero, inquit, S. Spiritus nihil aliud agendū
habuerit quam ut ministros ad res periculosas, easdemq;
non necessarias, immo impossibiles obligaret.* Addit,
*femina vsum homini non minus quam ipsius cibi
necessarium esse.* Ne quis vero à Luthero hæc
scripta esse negare possit, ipsius verba adscri-
bam. Sed prius veniam ore à Catholico & ca-
sto, imo quouis honesto animo, vt pace eius &
salua castitate mihi scurram loquentem liceat
introducere, vt ipsemet ardiatur. (l) *Quam non
est in meis viribus situm, inquit, ut vir sim, tam non
est mei iuris ut absque muliere sim. Rursum ut in tua
manu non est ut femina non sis, si nec in te est ut absque
viro degas. non enim libera est electio, aut consilium,
sed res est necessaria ut marem femina, feminam mari
sociari oporteat. Verbum enim hoc quod Deus ait, Cres-
cite & multiplicamini, est præceptum diuinum, puta
opus quod non est nostrarum virium, vel ut impediatur
vel omittatur, sed tam est necessarium quam edere, bibe-
re, purgare aluū, mucum emungere, dormire & vigila-
re. Est implantata natura, haud secus ac membra ad
eam rem pertinentia. Ecce aurea noui Patriarchæ
verba*

g Simon Fontã. in Historia. h Comment. Genes. 22. ca.
Aurifaber fol. 377. i Luth. de seruo arbit. k Cent. 4. i.
5. pag. 401. Tom. 5. fol. 119. Tom. 2. ad fals. Episc. orat. fol.
326. l Sermon de matrimonio.

verba, digni primario illo saeculo, quo hominum genus nondum ad eam quam iam videmus infinitatem quasi erat multiplicatum. At nostro quis nisi impudens negare audeat, id potius optandum ut multi ad alteram illam vitam Deo lucrifiant, quam in hanc generentur? Hanc tamen diuinam feliciter magistrum sententiam discipuli non magno tantum applausu exceperunt, verum etiam populo tradiderunt, nimirum, (m) *Tam esse necessarium Venoris usum quam esse necesse ut mares simus, & magis necessarium quam edere, bibere, purgare aluum.* Hanc doctrinam Lutherus Episcopi de grege porcus, Ecclesiae suae tam verbo quam scriptis inculcauit, unicuique uxorem non minus assidue quam Heluetij enses lateri accinctos gestare solent, circumducendam. (n) *Idem homines ait ad nihil aliud natos esse, quam ut genus suum multiplicent ac terram repliant.* Hoc ille stimulo sacerdotem quendam Lunæburgensem, ut uxore ducta Evangelium Lutheranum amplecteretur, impulit, iubens eum suaviter uxoris complexibus frui, nec stultum illud castitatis vocum tantum facere, ut propterea hac se voluptate priuare velit; qua nihil in hac vita iucundius homini contingere possit. Inquam sententiam (diuinus si fas est) eiusdem vernacula lingua circumfertat versiculus: *Nichts Liebets ist auff erden Als Frauen Lieb dem sie maq werden.* quem ipse in ore saepe habere auditus est, & ne quis dubitare possit de Lenone, sua manu ad cap. 30. prou. in biblia Germ. retulit, & sanciuit. quem versiculum Latine reddiderunt sic: *Nil quantus quantus sit, habet, me iudice, Mundus Dulcius igniculus, diue Cupido tuus.*

Et in hoc quidem dicendi genere nouae isti libertatis praecones facundiam suam plurimum exercuerunt. Asserit VVigandus, audisse se pro concione Praedicantem quendam quam plurimos versus ex Ouidij libello *De arte amandi* allegantem (o) *Idem duorum corporum in matrimonio coniunctionem appellat spirituales, diuinam, & coelestem copulam.* ex quo illud facile potest intelligi magistrum ipsum Lutherum huic spirituali, coelesti ac diuinae meditationi velut trabali clauo fuisse affixum, ut qui ab uxoris complexibus adhuc calens, ad aram processerit, multo minus religiosus quam ille qui ihesus olim colligentes, a feminis abstinebant, (p) *quod illud deorum sacrificijs adhiberetur.* Nec tantum viris ille auctor fuit, ut uxori venienti ancillam substituerent; verum etiam uxoribus suasit (id quod Georgius Saxoniae Dux in epistola

quadam ipsi exprobrat) *ut viris pensum non persolventibus famulos succenturiarent.* Audiamus ipsa nouissimus Evangelistae verba. *Reperiuntur interdum uxores adeo peritiae, ut si decies in libidinem prolaberetur maritus, praesua diuitia non curarent.* Hic opportunum est, ut maritus dicat: *si tu nolueris, alia uolet.* Si non uult uxor, ueniat ancilla, ita tamen, ut antea iterum & tertio uxorem admoneat maritus, & coram alijs peritiam eius debeat, & ante conspectum Ecclesiae diuitia eius agnoscat, & reprehendatur; si tum renuat, repudiet eam. Ex quo ita argumentari videtur. Uxorem potestatem corporis sui non habere, sed maritum. Quando ergo alter alteri corporis sui potestatem negat, matrimonij vinculum dissoluit.

Quid? an non digna tibi haec verba uidentur eo qui Prophetam se atque Evangelij (sed pro Evangelio turpem libertatem Mundo annunciantis) praecone se ferre auit? Iacobus Andreae Smidelinus his de verbis cum Staphylo decretans, (q) ad extremum ad hoc pactum descendit. *Demonstra, inquit, nobis Lutherum uerba haec Latina lingua protulisse, si non uelit uxor, ancillam uenire debere ac oportere.* Nos D. Lutheri nomen diuis de uerbo uehimus. At Staphylus facere rogat: *Ecquodnam, inquit, hoc effugium est ad tegendam magistrum tui spurciciem? uel ille dixerit, Ancilla ueniat, uel Ancillam uenire debere.* Quorum utrumque sane idem ac geminum est. Annon ille scripsit: *Si non uult uxor, ueniat ancilla?* Sed si cui minus haec sufficiunt, audiamus quod alio loco in eandem sententiam dixerit ac scripserit. *Hac uis genitilis, ait, & seruentis natura inclinatio in muliere, in corpore masculino sic creatur & conseruatur, ut nullis uocibus radi possit, idem qui sine muliere manere statuit nomine hominis a se deponat, planit faciens se esse angelum aut spiritum.* Qua doctrinam sequenti Lutheri discipuli, in Polonia passim, ut Witoniensis scribit, ad exfatiantia ex eiusdem praescripto libidine plures uxores duxerunt. Quia ipse Lutherus in Commentarijs super Genesis anno MDXXV. impressis, polygamiae consuetudinem introducere se quidem nolle ait, nec tamen eandem, primorum illorum Patriarchatum respectu, danare posse. Eodem auctore, aiunt illi celeberrimi nominis Iureconsultu Oldendorpium priorum coniugi adhuc uentura altera superin duxisse. Quia uero mihi iam rem esse uideo cum eiusmodi homine, qui ut libidines suas explendi haberet praetextu, primo uota Deo facta

Gg 3 Ga

in Arctibal. Hamilton. Demonsf. Calu. Confu. l. 2. c. 29. f. 230. n. In Collog. Mensal. fol. 406. d. In lib. de bon. & mal. Ger. p. Plin. lib. 13. c. 14. q. Staph. de Bib. translata.

fregit sacrilege, prætextu matrimonij, & illo nondum saturatus, etiam ipsam matrimonij legem proculcare, & latissimam impudicitæ fenestram aperire ausus fuit, facere non possum quin præclara aliquot eiusdem in eandem sententiam dicta subiungam; ac præcipue illud quod ait in sermone quodam anno MDXXII. habito, qui VI. Tomo Operum ipsius VVitebergæ Anno MDLIII. excusorum infertur legitur. (r) ne quis supplicium huic fecum existimet. Si femina (inquit sanctus hic castitatis auctor) marito impotenti nupserit, neque tamen cum alio aperte matrimonium contrahere, aut quid honestati contrarium admittere velit quandoquidem in eiusmodi causis Pontifex plures testes, atque alia multa requirit) ei ego auctor sum ut maritum ita alloquatur: Vides, mi marite, te mihi debitum reddere non posse, teque ita tam atati quam corpori meo illuisse, adeoque non in honoris tantum, verum etiam salutis meæ discrimen me coniecisse. Quia ergo vides hanc ob causam matrimonium inter nos constare non posse, permittite mihi ut fratri tuo aut uni ex proximis agnatis nubere mihi liceat. Sic enim & tu tam mariti nomen obtinebis, quam cauebis ne bona mea alio aut in extraneorum hæredum manus deuoluantur. Quem admodum ergo à te inuita decepta sum; sic permittite mihi ut hac in re conscium te ac volentem fallam. Atque hic ego dico, maritum consentire debere, ac procurare, ut vxor matrimonij fructu non careat, & ex ipsius genere liberos acquirat. Quod si ille facere hoc recusat, vxori suadeo ut ab illo in aliam regionem fugiat, ibique alij nubat. Quin vltterius homo impudentissimus progreditur, nec iam excusationem, sed laudem etiam tam turpi diuortio quaerit, inquiens: Olim Consilium tantum dederam, quod tunc adhuc essem timidus sculus; at iam longe aliter sentio, ac talem maritum qui vxorem, aut vxorem que maritum (licet hoc rarius euenire soleat) hoc modo deceperit, durius tractari volo. Neque enim parum est in re tanti momenti, & qua non corpus tantum & fortunas sed anima etiam salutem concernit, per fraudem aliquem circumuonire. Et qua ab illo exigenda compensatio est. Quod quid aliud est, quam dicere: Talis femina aut maritus egregie in idem scortari debet?

O diuinam Noui Euangelistæ, non carne modo & ossibus constantis, verum etiam in libidinis cœno ad aures vsque demersi sententiam! Quod si hanc legem recipimus, Deum immortalem, quam multa adulteria quam multa diuortia, & falsæ accusationes nouas ambicantium nuptias veluti momento exundabunt? Quæ inter viros & vxores

querelæ non nascentur? Doctrinæ huius incommoda demonstrantibus, ac remedium ea præcipientibus, bonus ille Apostolus respondisse dicitur: (s) *Quid faciam? Perpetrato adulterio, uter coniugum innocens fuerit, matrimonium rursus inuendi potestatem habet. At si meroges ubi altera illa pars que in culpa est, manebit, si forte continere se nequeat? Respondeo, eum qui culpam commiserit, à magistratu morte afficiendum, aut ei in aliam regionem abeundum, ac si donum continentia non habeat, aliam vxorem ducendam. Si quis dicat, me tam viru quam feminis in longinquas regiones emigrandi, & ut alibi contrahere liceat, dissoluedi matrimonium fenestram aperire: respondeo Quidnam ego hac in re possum statueret. Ex duobus malis minus eligendum est & ne in longinquis locis scortentur, matrimonij potius contrahendi ipsi permittenda est potestas. Sed non ob commissum tantum durante in matrimonio adulterium, verum etiam ob antegressam, (t) nondum contracto coniugio, scortationem; ob fugam aut longam separationem alterius coniugum: ob mariti asperitatem, amorem pertinaciam, hæresin, debiti maritalis recusationem, morbum denique contagiosum, Novus hic Apostolus suis diuortij potestatem facit, non minus quam ob easdem causas seruos & ancillas dimittere, nouosque conducere solemus. (u)*

Testatur Reicius, quum iussu Poloniæ Regis ad Papam Sixtum V. Romam proficisceretur, se Augustæ Vindelicorum, qua iter faciebat, Lutheranum vidisse Prædicantem, qui alterius Prædicantis, Francofurti tum adhuc viuientis ac consentientis, vxorem in matrimonium duxerit. Idem ille Prædicans, ad religionem Catholicam postea conuersus, ait, collegas vxorum permutationem fecum voluisse instituere: quodque genus mercandi inter id hominum genus sæpe ipse viderit. Ecce tibi Libertatis edictum! ecce castitatis votis, quæ tam multi ac sancti homines fecerunt, non medium ostensum digitum tantum, verum etiam nigrum theta appositum, ab eo qui illud frequentissime in ore habebat. Impossibile esse continentiam. Vota vero illa Virginitatis diabolo, & contra morum ac vite honestatem fieri, Melanchthon in Apologia Augustanæ Confessionis auctor est. At non meminit hic quod Zacharias Papa ostingentis ante Lutherum

r Tom. 1 Ger. fol. 121. Refert. Cochleus de causis matrimonij. s Serm. de matrim. fol. 121. t Incap. 7. Epist. ad Corinthios impress. anno 523. & comoendio eius modi plurima loca à Lutheri operibus collecta Vide in Contradi Andrea Luthero Cæsto. mundog. pag. 231. &c.

therum annis ad Bonifatium Germaniæ Apostolum scripserat. *Sacerdotes postquam Sacros ordines acceperint, ab uxorum cōsuetudine abstinere, & vitia socias abdicare debere.* Quod accipiendum est de maritis, qui in nouella illa adhuc Ecclesia diuinis seruitijs sese mancipabant. Sed quam apta ac pulchra similitudine Lutherus hanc impossibilitatem prober atque ostendat, audire opera precium mihi videtur.

VI. *Quemadmodum, ait, mater puero signum manu dat, ut ad se veniat, aut etiam voce eundem ad se vocat, quamuis certa sit eum ire non posse: sic Deus quædam nobis præcepit, quamuis cerèd scias nos facere ea non posse. Sed quælo te, qui sic loquitur, annon Deo illud, vel potius illud dicit, Deum nobis illudere? dum scilicet facere nos ea vult quæ plane sunt impossibilia.* Deus, inquit S. Augustinus, (a) *nihil præcipit quod factu sit impossibile, sed præcipiens admonet te ut facias quod potes, ac cupias etiam, quod non potes.* Sic quamuis votum castitatis, omnium maximum & nobilissimum, valde sit difficile, utpote quod a furiosis hostibus tam sæpe oppugnatur; impossibile tamen non est. Norum est illud ex ipsis Gentilibus *Difficilia quæ pulera.*

*Et illud — serpens sitis, arbor arena,
Dulcia virtutis gaudes patientia duris.*

Quin mihi nec placeat virtus, nisi parva labore.

Et ex sacris literis tantopere iactatis apud Evangelicos quid non legimus & audimus fortius:

At quanto plus in tam arduo opere est laboris ac difficultatis, tanto maiorem etiam laudem & gratiam apud Deum meretur. Nondum vitijs totus ita occupatus est mundus, ut non quotidie in sanctis quibusdam hominibus admirabiles diuinæ gratiæ radios elucere videamus, quibus illustrati, ab omnibus turpium voluptatum sordibus mundos sese conseruant, & terrenis his rebus planè se subducunt; nihil obstante commentitia illa Lutheri impossibilitate Apostolus enim aduersus eam ait, (x) *Fructus Spiritus est, caritas &c. modestia, continentia, castitas.* Et Razias ille Machabaicus (y) *multis temporibus continentia propositū tenuit in iudaismo, &c.* Et si enim Spiritus præcepta atque exercitia, cui caro semper reluctatur, prima facie grauiam admodum & intolerabilia videntur, non plus tamen ea habent oneris, quam quale in navigatione contra ventos ac fluctus huius Mundi opus est: etenim onus aliquod tam nobis necessarium est, quam nauis necessaria est saburra, ut tanto contra omnem tempestatem tutiores in hoc mundi pela-

go inter medios tentationum fluctus enauigemus.

His qui cum Luthero per diuinæ præcepta ambulanti bus viam spinis ac vepribus obstitam, constrictam muricibus, & præcitijs vndique obfessam imaginantur, bene & appositè respondit S. Ambrosius, inquit: *Si qui periculis absterreri festinat, ei ab omni quoque labore cessandum esse, ne opprimatur; ab omni pugna desistendum, ne vincatur: ei qui concupiscentiam metuat, oculos claudendos; qui ambulare formidet, considendum.* Et D. Gregorius: *In flagellorum, inquit, ictibus, & in vitiorum pugnis non solum nos infirmitatem nostram, sed etiam in virtutibus progressum cognoscere.* Nemo enim virtutum suarum in pace facit periculum. Nemo scire potest quantum profecerit, nisi in rebus dubijs & aduersis. *Omnia in eo possum, inquit S. Apostolus, qui me confortat.* Velle hic, posse est. *Quæ à necessitate ceperunt, vte &c ait Seneca, faciliter exeunt.* Et sicut homines vino dediti quanto plus eius inuergunt, tanto calore corporis magis incendunt, nec prius cessant quam ab ebrietate peruenerint: sic casta & sancta anima, ubi semel futuræ vitæ cogitationibus & curis occupata fuerit, cœlestia illa bona sistere ac desiderare numquam cessat, & impletur quidem illa nūquam tamen satiatur. Immo quanto vberior rerum spiritualium fuerit cibus, tanto magis earundem erefcit fames. *Nullum est in Mundo bonum, nulla omnino virtus tam heroica & sublimis, quam non vel ab ipsa natura insitam habeamus, vel consuetudine, vel necessitate acquirere possimus, ut Tertullianus docet.* Hæc vero necessitas ita comparata est, ut etiam voluntaria esse queat, Et quamuis in duabus his vocibus oppositio quædam seu contrarietas esse videatur: hanc tamen voluntariam necessitatem Cassianus vnus ex illis eremi cultoribus vitilibus quibusdam regulis explicat, quum ait: *Nihil omnium rerum tam durum esse atque asperum, quod non anima in Deum abrepta molle fiat ac leue.* Omnis illa asperitas ijs qui eiusmodi eleuationes, omnem fere sensum corpori auferentes, sentiunt, in summam dulcedinem commutatur. Talis animæ ecstasis, corporis functiones ac sensus ita interficit, ut omnibus alijs rebus exclusis, omnes cogitationes ac sensus in vnum Deum ferantur, atque in eototū quantiquanti sunt, occupentur.

Falsa ergo est Lutheri Theologia, & illis Alcaei apud Plutarchum potius, quam Christianæ Fidei dogma-
u *Lib. de natu & gratia. x Gal. 5. 23. y 2. Machab. 14. 38.*

dogmatibus conformis. Etenim, "vt bene paganus quidam dixit, (z) neque ad virtutem neque ad vitium necessitate trahimur, sed voluntate inducimur. Hoc vero animi pusilli est vitium, vt etiam non tentata formidet. Votum seruare Luthero fuit impossibile, at idem non modo tantæ Religiosorum atque eremitarum, solo pane & aqua vitam sustentantium multitudinis, sed & Venetiarum Duci (cuius mentionem facit Volaterranus) (a) Boleslao Regi Poloniæ, Henrico Imperatori & Kunigundi ipsius vxori, non possibile modo, sed facile etiam fuit. Felix hoc pariam nuptijs copulatum, prima nocte vnanimi consensu perpetuam castitatem Deo vouerat, quam etiam ad finem vique vitæ illibatam seruauit. Et hoc quidem votum in regali lecto factum, omnes illorum temporum scriptores laudant atque admirantur: quamuis id Luthero omnis continentis hosti nequaquam placeat, vt qui in Epithalamio suo scriptum reliquit, eos qui castitatem Deo voueant, Moloch idolo sacrificare. (b) At longe aliter S. Augustinus, inquit, (c) eum qui voluntatem faciendi votum dederit perficendi quoque facultatem largiuntur. Et S. Bernardus, Velle modonos, iubet, ac posse statim praestare.

Sed quorsum me impudicus ille Monachi & Monialis concubitus abripuit? Ad propositum ergo redeo, monstraturus deinceps, quomodo Lutherus post horrendam uulticorum, quibus ille antea classicum ad seditionem contra Principes & magistratus cecinerat, stragem, postea ipsos quoque Principes contra Imperatorem, supremum ipsorum magistratum, armavit. Licet vero tanti bellici apparatus, & quæ inde enata sunt infinitæ miseris & calamitates, vix multis voluminibus comprehendi possint; ego tamen summam istorum omnium paucis capitibus includam, hoc ordine, vt si non temporis vbiq; rerum tamen ipsarum feriem ac connexionem sequar. in quo sane nihil aut parum interesse puto. Vt tamen etiam curiosis aliquo modo satisfaciam, res maxime memorabiles, vt & annorum tempus, breuiter adscribam, vt plena horum omnium cognitio ex Historiarum & Annalium libris, vbi prolixè illa descripta exstant, ad nostrum vero Hæreseon postisæculi historiam modo persequendum institutum, non valde faciunt, repeti possit.

DE FEDERE PROTESTANT-
tium, & Augustana Confessione Carolo V.
Imperatori exhibita.

CAPVT VII.

ARGVMENTVM.

- I. Lutherani conspirare incipiunt.
- II. Vnde protestantium nomen ortum.
- III. Imperator Augusta comitia celebrat: ed inuitatus Lutherus ire recusat.
- IV. Saxonia Dux Missa interest.
- V. Protestantium Confessio Imperatori exhibita.
- VI. Zuingliani Lutheranorum societatem seu fratemitatem ambiunt.
- VII. E Catholicis & Lutheranis quidam ad Colloquium deputantur.
- VIII. Lutherus durantiibus Augustanis comitijs, suis rebus prospicit.

VT Lector limpidius peruideat Rebellionum eiusque doctrinam breuiter repero ex ipsis Lutheri Actis quæ Protestantium nomen vel Natalem præcesserunt, tanquam dispositiones quædam, vt Philosophi loquuntur, ad introducendam formam. igitur Lutherum ipsum non permouit alia res ad Schisma suum quam inimicus animus Augustinensium aduersus Dominicanos vt lib. 1. cap. 8 (a) enarratum fuit. Cui inimicitia accessit deinde eiusdem Lutheri acerbum odium aduersus omnes illos expressum verbis & factis, qui Dominicanis, etiam ubi iustissime Ecclesiæ Catholicæ causa propugnabatur, accesserunt, vt Papa, Cardinales & Episcopi, Academia & Doctores Catholici, (b) imo ipsi libri Iuris Canonici, in quibus exurendis (c) palam Anno 1529. mense Decembri ostendit, quid facturus fuerit de cæteris, si illi in suam potestatem venire potuissent. Huc pertinet odium ab eodem excitatum Anno 1521. Ephoridæ in Canonicos linguæ suæ stabello, quo vna nocte

z Arist in Ethicis. a Lib 4. Crantz. lib. 3. cap. 11. Bauaria Sancta Raderi. &c b Luth in cap. 7. 1. ad Cor. c Augustinus in Ps. 37. a Vlenb. Vir. Luth. cap. 2. b Vlenb. ibid. cap. 1. diuersis, & supra hic lib. 1. c Vlenb. cap. 15 n. 16.